

**Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучылар өчен татар
эдәбиятыннан олимпиада сораулары
(муниципаль тур, 2024-2025 уку елы) 10 нчы сыйныф**

**Уткэрү вакыты- 180 минут
Максималь балл – 55 балл**

I. Тест биремнәре (10 балл).

1. Сүз сәнгатенә тупланган тәжрибәне буыннан-буынга күчерү (1 балл):

- 1) дәвамчанлык
- 2) традиция
- 3) яңачалык

2. Иҗат юнәлеше төшөнчәсе (1 балл):

- 1) романтизм
- 2) тәнкыйди реализм
- 3) экспрессионизм

3. Көлке ситуациягә корылган, нигезендә көлке конфликт яткан драма жанры (1 балл):

- 1) драма
- 2) хикәя
- 3) комедия

4. Сюжет элементы (1 балл):

- 1) тәмсил
- 2) метонимия
- 3) вакыйгалар үстерелеше

5. Сүз сәнгатенә хас сыйфатларны, билгеләрне, теоретик төшөнчәләрне өйрәнә торган фән (2 балл):

Жавап: _____

6. Котб, Сәйф Сараи иҗатлары эдәбиятның кайсы чорына карый (1 балл):

- 1) Алтын Урда чоры эдәбияты
- 2) Казан ханлыгы чоры эдәбияты
- 3) Болгар чоры эдәбияты

7. Кол Шәрифнең «...Гафил торма», «И күңел, бил баглама...» әсәрләре
кайсы жанрга карый (1 балл):

- 1) гражданлық лирикасы
 - 2) газәл
 - 3) дастан

8. Риваяттыларға караганда, ул 1883 еллар тираденде Чулман буендалы шәһәрләрнең берсендә туган. Кайбер чыганакларда аның Кастан шәһәрендә тууы әйтедә. Эдипнең үлү вакытын XIII гасырның 30 еллар ахыры – 40 еллар башы дип билгелиләр. Ул башта Болгар мәмләкәтенде, соңынан Харәземдә белем алган. Күшаматы Кол атамасы белән бәйләнгән. Хәзерге вакытта күп күчермәләре саклана торган данлыклы әсәр ижад иткән. Кем турында сүз бара? (2 балл)

Жавап:

II. Язма жавапка бэйле бирэмнэр (25 балл).

1. XIX гасырда реалистик әдәбият формалашу. Бу чор реалистик әдебиятына хас үзенчәлекләр, авторлар (10 балл).

2. Сәйф Сараи яки Габдулла Тукай ижаты түрүнде ниләр беләсез? Жавабыгызыны, үзегез сайлап алып, бер әдип ижатына бәйле языгыз. Аның нинди әсәрләрен укыганыгыз бар? Үзенең әсәрләрендә ул нинди тема-проблемаларны күтәрә? Үзегез укыган бер әсәр яки әсәрләр мисалында аңлатыгыз (10 балл):

3. Муса Жәлилнең «Чәчәкләр» шигыреннән алынган өзектә кулланылған тел-сурәтләү чараптарын табып языгыз (5 балл):

*Барыңыз болынга, балалар!
Йөгөрөгез, уйнағыз, көлегез!
Елмайсын күреп шат аналар,
Юансын боеккан күңлегез.*

*Болында күп матур чәчәкләр,
Барсы да татлы хуш иселәр.
Нәркисләр, сөмбелләр һәм мәкләр,
Нәкъ сезнең ирнегез тәслеләр.*

*Жыл көйләп тирбәтә аларны,
Иркәли кояшының нурлары.
Алар бит изге Жир-ананың
Сөекле кызлары, уллары.*

*Бу жырдэ күп булды сугышлар,
Янгыннар, яымнар, давыллар,
Киселде күп батыр тормышлар,
Янды зур калалар, авыллар...*

III. Әдәби әсәргә анализ (10 балл).

**Равил Фәйзуллин
Жаныңың ваклыгын...**

Жаныңың ваклыгын
сылтама заманга.
Куркырга, өркөргө
жай бар ул һаман да.
Ә бит бар кешеләр
шәхесен ватмаган,
хаклыкны сатмаган,
вөжданны саклаган.
Әйткәннәр: тарихтан
түгелсәм түгеләм,
изелсәм изеләм, —
әмма да бөгелмәм!
Үзләре сенсә дә,
рухлары калыккан.
...Әнә шулар үлеме
жан өрә халыкка.
Асылыңы яшереп
кыланма ни генә, —
буыннар хәтерендә
бары да чигелә!
Жаныңың ваклыгын
сылтама заманга....

1. Лирик геройга характеристика бирегез (2 балл).
 2. Хис-кичерешне житкерү өчен автор нинди образлардан файдалана? (2 балл)
 3. Әлеге әсәре белән автор укучыларга нинди фикер житкерә? (2 балл)
 4. Әлеге әсәрнең жанрын билгеләгез. Ни өчен шулай дип уйлыйсыз? (4 балл)
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

IV. Иҗади бирем (10 балл).

«Хыялларда йөрткән Жинү таңын / Ямъле яzlар алып килделәр...»